ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. [illegible]

Յայտարարութիւններ համար [illegible]

1913 թւի [illegible] 1914 [illegible]

[illegible]

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպ. Հոգաբարձուներ

[illegible]
Գ. պատր., I, II, IV և V դասարաններում։
Դպրոց մտնել ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն վերատեսչի անունով խնդիր՝ կցելով ծննդեան (իսկական և ոչ քաղուածք), ծաղկի և ուսման վկայականները։
Գ. պատր. մտնել ցանկացողները պէտք է լինեն ոչ աւելի քան 12 տարեկան, I դաս. 13 տարեկան, II դաս. 14 տարեկան, IV դաս. 16 տարեկան և V դաս. 17 տարեկան։
Քննութիւնները և վերաքննութիւնները կը սկսվեն օգոստոսի 24-ին։
(16,18,20,23) առ. 645. 4—2

ՊՐՈԳԻՄՆԱԶԻՈՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐՈԳԻՄՆԱԶԻՈՆՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ.
ԲԱՑՎՈՒՄ Է Միասեռ ուսուցում տղաների եւ աղջիկների։ Վերաքննութիւնները՝ օգոստ. 27-ին եւ 28-ին։ 3-րդ ԴԱՍ.
Ընդունելութիւնը այբբենական, սարին և բարձր պատրաստականները, 1-ին և 2-րդ դասարանները օգոստոսի 31-ից, առաւօտեան ժամը 9-ից։
ՍԵՐԳԷՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂ. ՍԵՓ. ՏՈՒՆ 20. (18,20,24,27,29,31ս. 1) 634. 8—2

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՆՍԻՈՆ
Ե. ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆԻ

(Թիֆլիս, Սուդեբնայա, 33, նահ. դատարանի դիմաց)
Երկսեռ երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից։
Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 2-ից։
ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ ԵՆ. բոլոր պետական կրթական հաստատութիւնները մտնելու համար։
Ընդունվում են գիշերօթիկներ և կէս-գիշերօթիկներ։
Մանրամասնութիւնները իմանալ դպրոցում։
առ. 653. 1—1

ՈՒԹԴԱՍԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ
Լ. Ֆ. ՊԵՏՐԱՇԵՎՍԿԱՅԱՅԻ

(Միքայէլեան պր. № 170)
Առեւտրական դպրոցի լիակատար իրաւունքներով՝ ներկայացնում է միջնակարգ կրթական հաստատութիւն, որի մէջ սովորողները ստանում են առ. միջն. կրթութիւն և դպրոցից տրված վկայագրով մտնում են բարձր կրթ. հաստատութիւնները. արժանաւորագոյնները պարգեւատրվում են ոսկէ և արծաթէ մեդալներով աւարտման ժամանակ։
ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15-ԻՑ ԲԱՑՎԱԾ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐ. 1, 2, 3 և 4-ՐԴ ԴԱՍ.։
Քննութիւնները օգոստոսի 25-ից ամեն օր ժ. 9—2։
(18, 25, ս. 1) առ. 656. 3—1

ՍԱՐՈՒԽԱՆՈՎԼՕ-ԿՈՒՐԻՆՍԿԻ ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Սրանով յայտարարում է, որ այս 1913 թւի օգոստոսի 31-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Բագու քաղաքում ընկերութեան վարչութեան գրասենեակում (Մօլօկանսկայա փող., տուն № 4) կը կատարվի մրցութիւն՝ Շուշի-Եւլախ երկաթուղու շինութեան քարէ կամուրջների և խողովակների գործերը կապալով տալու համար։
Մրցութեան մէջ մասնակցել ցանկացողները պարտաւոր են մինչև վերոյիշեալ ժամանակը գրաւոր յայտարարութիւն ներկայացնել վարչութեան, իրանց առաջարկութիւններով հանդերձ։
Կամուրջների և խողովակների տեսակների յատակագծերը, նրանց տեղեկատուն գործի քանակութեան չափի ցուցմունքով, տեխնիկական և ընդհանուր պայմանները, պայմանագրի նախագիծը և գործերի նոմենկլատուրան (ուրուագիծ առանց արժէքները նշանակելու) կարելի է տեսնել վարչութեանս տեխնիկական բաժանմունքում ամեն օր առաւօտեան ժ. 12—2-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։
Վարչութեանս համար ամենաձեռնտու պայմաններ առաջարկողները պայմանաւորվելու դէպքում պարտաւոր են ներկայացնել առաջարկված գործի ընդհանուր գումարի 7 տոկոսը, իբրև գրաւական։
Բոլոր գործի տեղը հասցնելու համար ժամանակ է տրվում մինչև փետրվարի 1-ը, իսկ գործերը վերջնականապէս վերջացնելու ժամանակը որոշվում է մինչև յուլիսի 1-ը 1914 թ.։
առ. (20) 649. 2—1

Առաջնակարգ մեծ ցիրկ ԵՂԲ. ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ

Միքայէլեան փողոց, Մուշտայիդ այգու մուտքի մօտ, սեփ. ամարային շինութիւն։

ԱՅՍՕՐ, կիրակի, օգոստոսի 18-ին, երկու տօնական ներկայացում. ցերեկով՝ հսկայական երեխ. ցերեկվայ ներկայացում ամենահետաքրքիր ծրագրով։ Գները էժանացված են։ Ցերեկով երեխաները կը գրօսնեն խշակներ հեծած։ Ցեր. ներկ. սկիզբն է ժ. $2^1/_2$-ին։ Երեկոյեան հումէական գլադիատորների տօն։ Ծրագիրը կազմված է ամենատարբեր ծրագրով ընտրովի. 4 սատանայ կը մնան շատ կարճ ժամանակով և այսօր կը կատարեն նոր նոմէրներ։ Այսօր օր. ԹԱՄԱՐԱՆ ցոյց կը տայ նոր ձի։ Այսօր խալացի ակրոբատների Դէլլա-Կազօ ընտանիքը կը կատարէ նոր նոմէրներ։ Այսօր ծաղրածու ՐՕԲԷՐՏԸ ցոյց կը տայ իր խելացի խշակին և մաթեմատիկոս շանը։ Հանդէս են գալու յայտնի երաժիշտ Բրօկարս, ծաղրածուներ Վինչէնցօ։ ✦ Երեկոյեան ներկայացման սկիզբն եր. ժամը $8^1/_2$-ին։
655. 1—1

ՆԿԱՐԻՉ
Ա. ՖԵԹՎԱՃԵԱՆԻ
ԱՆԻԻ ԱԼԲՈՄԸ

[illegible]

ՏԱՄԱՍՈՒՄ [illegible]

(Հ.Կ.) 423. 25—25

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ №7.
(Հ.Կ.) 357. 50—31

ԲԺԻՇԿ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Բոլշչէվսկայա № 1.
առ. (Ե.Հ.Կ.) 4. 100—90

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչէվսկայա 13, տելեֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանցի և թէ ներքին, նույն- [illegible] стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն կանցի, ներքին և մանկական խանգութիւն ունեցող երթեւեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։
Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարումեանեան Ն. Ն. Վեսելովզօրով, Վ. Ա. Զակրժեվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ռամիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց։ Կոնսուլտանտ՝ պրոֆեսոր Մ. Ս. Սուբբոտին։
(Հ.Կ.) առ. 779. 100—81

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրոֆ. Պօզների կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Կ.) առ. 830. 0—36

ՊԷՏՔ Է ՃՇԴԵԼ

Մենք կը կամենայինք նորից վերադառնալ հայոց եկեղեցական ծխական դպրոցների ուսուցիչների մասին կառավարութեան արած վերջին կարգադրութեան խնդրին։ Ինչպէս տեսնում ենք մեզ հասած գրութիւններից և տեղեկութիւններից, այդ կարգադրութիւնը շատ սխալ կերպով է հասկացված զանազան տեղերում, սխալ են հասկացված և «Մշակի» մէջ այդ առիթով տպված յօդուածները, իսկ տեղական ռուս թերթերից մի երկուսը, հիմնվելով «Հօրիզօն» թերթի՝ «Մշակի» հասցէին ուղղած տենդենցիօզ յարձակումների վրա, կազմել են այն եզրակացութիւնը, թէ իբր «Մշակը» պաշտօնական «Кавказъ» լրագրի հետ միասին պաշտպանում է կառավարութեան կարգադրութիւնը։

Բնաւ և երբէք։

«Մշակը» չէր կարող բնաւ ունենալ այդպիսի դիտաւորութիւն, քանի որ նա միշտ պաշտպան է եղել մեր դըպրոցների աւտօնօմ իրաւունքներին։ Բոլոր այն տեղեկութիւնները, փաստաթղթերը, որ «Մշակը» աչքի առաջ ունէր հարցի վերաբերմամբ և որոնց լուսաբանութիւնը կարելի է գտնել Երևանի նահանգապետի՝ առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոսին ուղղած գրութեան մէջ—ուր ասված է, թէ պահանջվում է «տեղեկութիւններ հաղորդել նոր նշանակվող ուսուցչի հպատակութեան, բնակավայրի մասին»—ցոյց են տալիս, որ զանազան տեղերում յաջորդների, հոգաբարձութիւնների, առաջնորդների պահանջը նոր նշանակվող ուսուցիչներից՝ ներկայացնել զանազան վկայագրեր քաղաքական բարեյուսութեան, ցենզի և այլոց մասին՝ միանգամայն անտեղի է։ Նոր նշանակվող ուսուցիչները պարտաւոր են միայն յայտնել հոգաբարձութեանը կամ թեմական տեսուչներին, թէ ո՛ր երկրի հպատակ են և ո՛րտեղ են բնակվում. հոգաբարձութիւնները, թեմական տեսուչներն եւ պարտաւոր են նոյնը հաղորդել առաջնորդներին, իսկ սրանք՝ տեղական իշխանութեանը։ Ուրիշ ոչինչ։

Մինչև այժմ այդ պահանջը մեր թեմական դպրոցների և էջմիածնի ճեմարանի վերաբերմամբ պրակտիկայի մէջ կատարվել է այսպէս. առաջնորդները հրաւիրված ուսուցիչների մասին հաղորդել են ի գիտութիւն նահանգապետի վերոյիշեալ տեղեկութիւնները և չեն սպասել նահանգապետի կարգադրութեանը, որովհետև նահանգապետները, 1874 թւի օրէնքի համաձայն, իրաւունք չունեն միջամտել հայոց դպրոցների ուսուցիչների նշանակման և արձակման գործին։ Միայն եթէ նահանգապետները համարել են այս կամ այն անձին անբարեյոյս կամ ոչ - ուսահպատակ, այդ դէպքում յայտնել են առաջնորդին, որ և հեռացրել է այդպիսիներին պաշտօնից ուսումն. տարվայ վերջին։

Այդպէս և պէտք է կատարվի այժմ պահանջը ծխական դպրոցների ուսուցիչների վերաբերմամբ։

Մինչ նոր կարգադրութեան մասին առաջնորդներից մի քանիսի և գլխաւորապէս Թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսի հրատարակած շրջաբերականները այն կարծիքն են կազմել տալիս, թէ ուսուցիչների նշանակումը և արձակումը կախված է տեղական իշխանութիւններից։

Առաջին դէպքում, ինչպէս տեսնում ենք, նոր կարգադրութիւնը լոկ մի ձեւականութիւն է, որ կատարվել է տարիների ընթացքում թեմական դպրոցների և ճեմարանի վերաբերմամբ և որի կատարումը ոչ մի հարուած չէ հասցրել հայ դպրոցների ինքնավար իրաւունքներին. երկրորդ դէպքում, ընդհակառակը, խնդիրը փոխվում է, քանի որ տեղական իշխանութիւնների միջամտութիւնը ուսուցիչների նշանակման կամ արձակման գործի մէջ խախտում է 1874 թւի Բարձրագոյնս հաստատված օրէնքը։

Ուրեմն պէտք է ճշդել և պարզել խնդիրը. եթէ նոր վարչական կարգադրութիւնը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մինչև այժմ թեմական դպրոցների վերաբերմամբ գործադրվող ձեւականութիւնը, ինչպէս մենք համարել ենք և համարում ենք, այդ դէպքում ոչ մի երկիւղ չը կայ ոտնձգութիւնների և միջամտութիւնների մասին։ Բայց եթէ կան փաստեր կամ տեղեկութիւններ, թէ նոր կարգադրութիւնը լոկ ձեւականութիւն չէ, այլ կարող է առաջ բերել տեղական իշխանութիւնների իրական միջամտութիւնը հայոց դպրոցների կառավարութեան գործի մէջ, ուրեմն խախտել 1874 թ. օրէնքը, այդ դէպքում, ի հարկէ, այդ կարգադրութիւնը, իբրև ոչ օրէնսդրական, ընդունելի չէ, ուստի և Կաթողիկոսը պարտաւոր է դիմել ուր հարկն է ու բողոքել և վերականգնել տալ 1874 թւի օրէնքը։

Մենք դեռ կը դառնանք այս խնդրին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Կ. Պոլիս, 4 օգոստոս

Արաբական խնդրոյն մէջ Բ. Դրան խաբէական քաղաքականութեան գտած յաջողութիւնը քաջալերական եղած է, և հիմա Բ. Դուռը կուզէ խաղալ նոյն այդ խաղը նաև հայոց հետ... որոնք արդէն շատ խաբուած են։

Արաբները դեռ առաջին անգամ է որ կը խաբուին և ասոր համար շատ մեղադրելի չեն, սակայն մենք հայերս փորձեալը կրկին ու կրկին փորձելու յիմարութիւնը և տխմարութիւնը ունենալէ յետոյ եթէ կըրկին փորձ մը ընելու ելլենք, զարհուրելի սխալ մը գործած պիտի ըլլանք։

Գիտէք թէ արաբական խնդիրը ինչպէս կարգադրուեցաւ։ Իթթիհադը անպաշտօն կերպով բանակցեցաւ արաբական կոմիտէներու հետ, և գոյացաւ իրաւախոհութիւն մը, որուն պայմանները ծանօթ են։

Այս հիման վրայ՝ արաբները, որոնց դըժգոհութիւնները շահագործել կուզէին եւրոպական կառավարութիւններէն ոմանք Սուրիոյ մէջ ազդեցութիւն ձեռք բերելու և Թիւրքիոյ ներքին գործերուն միջամտելու համար, մուրհակ մը կուտային Բ. Դրան, թէ իրենք այլևս ոևէ դժգոհութեան պատճառ չունին և կը հաւատան Բ. Դրան խոստումներուն գործադրութեան, և պէտք չկայ օտարքին պաշտպանութեան։

Բ. Դուռը ասով սուրիական խնդրոյ կարևորութիւնը գէթ կիսով չափ նուազեցուցած և անոր հաւանական հետևանքներէն երկիրը ազատած կըլլար։

Այս վտանգը հայկական խնդրոյն տեսակէտով աւելի մեծ համեմատութիւններով տեղի ունէր Բ. Դրան համար, որուն շուրջին տակ խոկ վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն ներկայացուցիչներէն բաղկացած յանձնաժողով մը քննել սկսած էր Հայաստանի բարեկարգութեանց ծրագիր մը, որ անշուշտ օր մը չէ օր մը պիտի ներկայացուէր Բ. Դրան իբր հրամայական ու անհրաժեշտ պահանջ։

Բ. Դուռն ուրեմն պէտք էր միջոցներ ձեռք առնէր սպառնացող վտանգը անհետացնելու և հայկական խնդրոյն համար ալ հայերէն մուրհակ մը առնելու և Եւրոպայի ցոյց տալու համար, թէ հայերը կատարելապէս գոհացած են և թէ վստահ են Բ. Դրան խոստումներուն գործադրութեան։

Այս տեսակէտով նախ ուզեցին բանակցիլ Դաշնակցութեան հետ, որ անշուշտ իր նախընթաց դժնդակ փորձառութենէն խրատուած՝ այս տեսակ սխալ քայլ մը և զարհուրելի զաֆ մը չպիտի ընէր։

Յետոյ՝ պատրիարքարանը ուզեցին շահագործել և Թալէաթ բէյի՝ Արշարունի ս.-ի առաջարկը, գործը առանց օտար միջամտութեան մեր մէջը կարգադրելու մասին, տեսակ մը նախաբան էր, որ յետոյ իբր խայծ ուզեցին գործածել, ուղղակի պատրիարքարանին հետ յարաբերութեան մըտնելու համար։ Բ. Դրան այս ձեռնարկը յաջողութիւն չգտաւ, վասնզի ազգ. վարչութիւնը իր ուղղակի միջամտութեան վտանգները նախատեսելով՝ իրեն համար հաստատուն սկզբունք ըրած էր ուղղակի Բ. Դրան բարենորոգման ոևէ առաջարկ չներկայացնել, բանակցութեան առիթ չստեղծելու համար, և ոչ ալ կարծիք յայտնել Բ. Դրան կողմէ իբր բարենորոգչական ձեռնարկ ծրագրուած ոևէ նոր կարգադրութեան վրայ, սրբագրութիւններով գոհացում ստացած չըլլալու և ուղղակի յարաբերութիւններով բարենորոգմանց ընդհանուր ծրագրի մը վրայ Բ. Դրան հետ բանակցելու հարկին տակ չգտնուելու համար։

Այս հաստատուն որոշումը, որ վարչութիւնը կրցաւ լիիւ գործադրել, Բ. Դուռը մատնեց յուսահատութեան, և հիմա անկէ աւելի ուժգին ու զօրաւոր փորձ մը կընէ ճարտարութեամբ մը հայոց ձեռքէն կորզելու համար այդ անհրաժեշտ մուրհակը։

Այս դաւաճանական գործը յաջողցնելու համար Բ. Դրան կօժանդակէ գերման կառավարութիւնը, որուն տրամադրութիւնները ծանօթ են արդէն։

Գերմանիա ոգի ի բուին հակառակած էր դեսպաններու խորհրդակցութեան միջոցին ռուսական ծրագրին, մասնաւորապէս անոր եւրոպական հսկակչի վերաբերեալ մասերուն։

Գերմանիան իր այդ դժկամութիւնը կը պարտկէ «Թիւրքիոյ արժանաւորութիւնը չվիրաւորելու» բանաձևով։ Գերմանիա նաև սաստիկ դէմ է ռուս ազդեցութեան աճմանը Ասիական Թիւրքիոյ՝ մանաւանդ Հայաստանի հողաբաժնին վրայ, անոր մէջ վտանգ մը տեսնելով իր տնտեսական շահերուն և Բաղդադի երկաթուղին ապագային տեսա-

[illegible]

այլ ամեն մէկ կուսակալութեան մէջ՝ կուսակալին քով պիտի գըտնուին երեք եւրոպացի քննիչ, զորս Թիւրք կառավարութիւնը պիտի ընտրէ։ Ասոնք պիտի հսկեն նահանգին վարչական, ելմտական և դատական գործերը։

Այս ծրագիր լոկ խոստում մըն է և գայն գործադրելը միայն Բ. Դրան բարեհաճութենէն կախում ունի և կրնայ մէկ օրէն միւսը անգործադրելի ձգուիլ ու ջընջուիլ։ Այս տեսակ ծրագրի մը համար բնական է թէ ազգային վարչութիւնը չէր կրնար հաւանութիւն յայտնել, վասնզի անիկա մեր ամբողջ յոյսերուն փճացումը պիտի ըլլար։

Ազգ. վարչութիւնը լսելով որ այս դաւադրական ձեռնարկը Պօղոս-փաշա Նուպարի միջոցաւ ալ յաջողցնելու ձեռնարկ կայ և գերման դեսպանը հեռագրած է Պարիզ Պօղոս-փաշայի, որ Կ. Պոլիս գայ բանակցելու համար, լուր հասցուց, որ ընդհակառակը անիկա չգայ։

Գերման դեսպանին առաջարկը հաղորդելու համար ազգային երեսփոխաններու և խմբակցութեանց՝ հարստահարական յանձնաժողովը հրաւէր ղրկեց անցեալ շաբթու կարգ մը երեսփոխաններու։ Հակառակ գերման դեսպանի տեսակէտը ճարտար փաստաբան մը գտած ըլլալուն այս յանձնաժողովին մէջ—կը խնայենք իր անունը հրապարակել—եւ ոչ իսկ մէկ հոգի գտնուած է գերման դեսպանին այս առաջարկին համակերպելու համամիտ մարդ, հակառակ այն հաւաստումներուն, որ մեր ակնարկած անձնաւորութիւնը կուտար, յայտնելով թէ ռուս դեսպանը—որուն կարծիքը խնդրուած էր այս մասին—համամիտ էր այս ծրագրին ինչ-ինչ մասերուն համար հաւանութիւն յայտնելուն։

Հետևաբար ընդհանուր համերաշխութեամբ որոշուած է սեէ կերպով պրոտոկոլով մը յանձնառութեան տակ չմտնել՝ իբր վարչութեան իրաւասութենէն դուրս գործ մը և բարենորոգմանց համար իբր դատախազ և սեէ իրաւախոհութեան գալու ձեռնհաս ցոյց տալ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը, որուն ներկայացուցիչներն են Պարիզի պատուիրակութեան անդամները։

Ինչպէս կը տեսնուի, Գերմանիա ամեն միջոց կը կիրարկէ Հայաստանի մէջ եւրոպական հսկողի տակ բարենորոգում չը գործադրելու համար, ասով շահելու համար բարեկամութիւնը Թիւրքերուն, որոնք եւրոպական հսկողի ուրուականէն իսկ կը գերագրգռուին, և միւս կողմէ արգիլելու համար Հայաստանի մէջ օտար ազդեցութեան—մանաւանդ ռուսական ազդեցութեան—զեռեղումը։

Հայկական խնդիրը հիմա հակընդդէմ շահերու մէջ տարուբեր կանցնէ արտակարգօրէն կարեւոր շրջան մը, և շատ ծանր պատասխանատուութեանց տակ են անոնք, որոնք այս արդարև կրիտիկ վայրկեաններուն մէջ տարբեր հոսանքներու մէջ որոշողութիւն մը ընելու պարտաւորուած են։

Վայրկեանները տագնապալի են, զի երիտասարդ-թիւրք վարիչները օրէ-օր, երբ աւելի հրամայողական պահանջի մը տակ գտնուին, ձեռք բերելու համար «հայոց համաձայնագիրը», կրնան նոյն իսկ յախուռն միջոցներու դիմել և պատրիարքարանը մատնել նեղ կացութեան և տագնապի։

Հետևաբար շատ հաշուով շարժելու է և պէտք չէ տեղի տալ և ամբողջ տարիներու ընթացքին մեր սնուցած իղձերը քանդել սխալ քայլերով։ Հայորդի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՍԸՐ ԷԴ. ԳՐԷՅԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒԱԾ ՅԻՇԱՏԱԳԻՐԸ

«Թայմզի» օգոստ. 15 (Ն. տ.) թիւին մէջ կը կարդանք.

«Պատուիրակութիւն մը՝ բաղկացած երեսփոխաններ Մր. Թ. Պ. Օ'Քօնօրէ և Մր. Էննըն Բրայսէ՝ երէկ հայկական կոմիտէին կողմէ սըր Էդուարդ Գրէյի այցելելով՝ Հայաստանի բարենորոգումներուն մասին հետևեալ յիշատակագիրը մատոյց.

«Կը փափագինք մեր հայրենակիցներուն և Ն. վեհափառութեան կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել այն պարտականութեան վրայ, զոր Եւրոպա ունի հանդէպ Հայաստանի։ Հայ ցեղը երկար ատեն տառապեցաւ, Եւրոպական Թիւրքիոյ ունէ հպատակ մէկ ցեղին չափ, ու մեծ պետութիւններուն և մանաւորապէս Անգլիոյ ընթացքն է, որ պատճառ եղաւ 30 և աւելի տարիներու միջոցին Թիւրքիոյ հայերուն յոռի վարչութեան մը ենթակայ ըլլալուն։ 1878-ին Ռուսիան գրաւեց հայկական նահանգները և առաջարկեց պահել զանոնք, մինչև որ Թիւրքիա տանելի վարչութիւն մը հաստատէ։ Բերլինի դաշնագիրը ստիպեց Ռուսիան պարպել յիշեալ նահանգները, և պետութիւնները խոստումներ ստացան բարենորոգումներու համար, զորս Թիւրքիա բնաւ չգործադրեց։

«Մանաւորապէս Անգլիա Կիպրոսի դաշնագրով երաշխաւորութիւն առաւ Թիւրքիայէն այդպիսի լաւ վարչութեան համար, ստանձնեց պաշտպանել Փոքր-Ասիոյ Թիւրքական հողերը և ստացաւ Կիպրոսը իբրև խարիսխ՝ իր պարտաւորութիւնները կարենալ գործադրելու համար։ Այդ օրէն մինչև այսօր ոչ մէկ իրական բարենորոգում գործադրուեցաւ։ Փորձը ցոյց տուած է, որ Թիւրքիոյ հողերուն մէջ ունէ հպատակ

ընակչութեան համար լաւագոյն վարչութիւնը կը կայանայ եւրոպական գործնական հսկողութեան մէջ։

«...Հաւանական է, որ օսմ. կառավարութիւնը դժկամակի եւրոպական հսկողութեան համար. սակայն անոր անմիջական ելմտական պէտքերուն համար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ փոխառութիւն մը կամ մաքսատուրքերու յաւելումը, և կամ երկուքն ալ. ու ասոնց համար անիկա Եւրոպայի բարի կամեցողութեան պիտի կարօտի, որով մեծ պետութիւնները ձեռքերնին ունին պատրաստ միջոց մը, բարենորոգումներու իրական երաշխաւորութիւնը ապահովելու համար։ Սակայն Թիւրքիա իմաստութիւն ըրած պիտի ըլլայ, եթէ սիրով ընդունի եւրոպական աջակցութիւնն ու հսկողութիւնը, առանց որու ոչինչ կրնայ ընել։

«... Յայտնի է որ երկիրը մօտալուտ կաղմալուծումէ մը կրնայ փրկուիլ միմիայն Հայաստանի և ընդհանուր առմամբ Ասիական Թիւրքիոյ մէջ լաւ վարչութիւնով մը։ Ասիական Թիւրքիոյ այդ վիճակին ենթարկուիլը ամենամեծ վտանգը պիտի ըլլայ Եւրոպայի խաղաղութեան համար, ինչ որ ուրիշ պատճառ մըն է, որպէսզի մեծ պետութիւնները դեսպանական և ելմտական ժողովներուն գումարումը պատեհ առիթ նկատելով գործադրեն երկար ատեն իրենց զանց ըրած պարտականութիւնը։

«Մենք կը պահանջենք որ անգլիական կառավարութիւնը, նկատի առնելով պատմական իր ամենամեծ պատասխանատուութիւնը, անոնց միջև առաջինը ըլլայ այս վերջին ծայր ստիպողական խնդրին անլուծելի չմնալը տեսնելու փափագով»։

«Այս յիշատակագրին տակ ստորագրած են անգլիական 14 բարձրաստիճան եկեղեցականներ, ոչ-անկլիկան բողոքական չորս պետեր, 5 լորդեր, 24 երեսփոխաններ և բազմաթիւ ուրիշ նշանաւոր անձնաւորութիւններ»։ («Բիւզանդիոն»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԹԵՐԱԿՂԶՈՒՄ

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 օգոստոսի

Վիէննա.—Եկաւ ալբանական պատգամաւորութիւնը գլուխ ունենալով ալբանական արտաքին գործերի մինիստրին։

Սկօպլէ.—Օգոստոսի 15-ին տեղս եկաւ միջազգային յանձնաժողովը՝ քննութիւն կատարելու Մակեդոնիայում կատարված անգթութիւնների մասին։ Յաջորդ օրը յանձնաժողովը գնաց Սալոնիկ։

Սերբիական 8 օֆիցէրներից բաղկացած յանձնաժողովը ուղևորվեց Գէվգէլի, որպէսզի այնտեղ միանալով յունական յանձնաժողովի հետ՝ որոշէ սերբ - բուլղարական սահմանագիծը։ Սերբ-բուլղարական երկու յանձնաժողովները, որոնք արդէն մի քանի օր է, ինչ աշխատում են Մակեդոնիայում սերբ-բուլղարական սահմանը որոշելու համար, աջողութեամբ վերջացրել են իրանց վրա դրված պարտականութիւնը։ Ապագայ ալբանօ-սերբիական սահմանի որոշումը կախված է միջազգային յանձնաժողովի ընտրութիւնից։

Կ. Պոլիս.—Յունական 30 շոգենաւերի թոյլատրված է Դարդանէլի նեղուցով անցնել Սև ծովը, միայն թէ դրօշակները իջեցնելու պայմանով։

Բէլգրադ.—Ընդդիմադիր մամուլը վըկայում է, որ արմատականները համաձայնվել են Պաշիչի հրաժարականին, որը այսօր կը հաղորդէ իր դիտաւորութեան մասին Թագաւորին։ Սպասվում է ամբողջ կաբինէտի հրաժարականը։

Խառը յանձնաժողովը սկսել է սերբչերնօգօրական սահմանի որոշման աշխատանքները։

Կ. Պոլիս.—Կառավարական շրջաններում խիստ զայրացած են Թուսս Իզմիրդի շրջանում պատահած անցքերի վերաբերմամբ, որոնք հարկադրեցին կառավարութեանը՝ պաշարողական դրութիւն յայտարարելու այնտեղ։ Ջերքէս-քէօյում տարածված լուրերի համաձայն, ազգաբնակութիւնը գաւառում սկսել է յուզվել վերջին դաւադրութեան ու մահապատիժների շնորհիւ։ Ապստամբութեանը մասնակցել են, ինչպէս ասում են, նոյնպէս և Ալբանիայից եկած թիւրքական զօրքերը։

Դրամի ծայրայեղ պակասութիւնը ստիպում է կառավարութեանը փոխառութիւնների համար դիմել մասնաւոր կապիտալիստների օգնութեանը։ Պաշտօնեաները մնում են առանց ռոճիկի Բայրամի տօներին, երբ, տրադիցիայի համաձայն, միշտ վճարվելիս է եղել ռոճիկի մի մասը։

Սալոնիկ.—Տեղս եկաւ միջազգային յանձնաժողովը ըննելու Մակեդոնիայում կատարված անգթութիւնների գործը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

16 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Հաագայում օգոստոսի 15-ին խաղաղութեան պալատի բացման առիթով Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է դիմել Նիդերլանդիայի Թագուհուն հեռագրով հետևեալ բովանդակութեամբ.

«Խնդրում եմ Ձերդ Մեծութեանը ընդունել Իմ ամենասրտագին շնորհակալութիւնները խաղաղութեան պալատի հանդիսաւոր բացման առիթով։ Արտայայտում եմ ամենաանկեղծ բարեմաղթութիւններս, որպէսզի այդ շէնքը, որ կոչված է ծառայելու միջազգային միջնորդ դատարանի մտքի մարմնացմանը, նպաստէր խաղաղութեան գործին, որը միշտ մօտ է եղել Իմ սրտին եւ դարձել է նոր շաղկապ ազգութիւնների մէջ, ներկայանալով կենտրոն, որի մէջ կը հաշտեցվեն նրանց իրարից բաժանող տարաձայնութիւնները: ՆԻԿՈԼԱՅ»:

Հաագա.—Թագուհիներն ու արքայազն ամուսինը ժամանեցին խաղաղութեան պալատը կէսօրվայ ժամը 2-ից յետոյ։ Ներկայ էին մինիստրները, օտարերկրեայ դեսպանութիւնները, միջազգային միջնորդ դատարանի անդամները և նրանց թւին բարօն Տաուբէն։ Նախագահ Վանկարնեբէկը յիշատակեց մշտական միջնորդ դատարանի նշանակութիւնը, խօսեց նրա պարտաւորիչ լինելու դէմ և շնորհակալութիւն յայտնեց Կարնէջիին, որը նուիրել է այդ հաստատութեան արժանավայել կահաւորութեան համար մէկուկէս միլիօն դոլլար, շնորհակալութիւն յայտնեց Նիդերլանդիային այդ շէնքին աջակցութիւն ցոյց տալուն համար։ Արտաքին գործերի մինիստր Սվինդերէնը վարչութեան անունից գոհունակութիւն յայտնեց խաղաղութեան պալատի բացման առիթով, շնորհակալութիւն յայտնեց Թագուհիներին և արքայազնին՝ ներկայ լինելուն համար, յայտնեց երախտիք վարչութեան անդամներին և շնորհակալութիւն՝ Կարնէջիին։ «Թէև այստեղ չէ սահմանվում մշտնջենական խաղաղութիւն,—ասաց ճառախօսը,—բայց և այնպէս նրա աշխատանքները կը լինին բեղմնաւոր»։

Լօնդօն.—Էլեկտրաքարշի գործադուլի առիթով Դուբլինում կալանաւորվել են բանուորների հինգ պարագլուխները, մեղադրվելով ապստամբութեան մէջ, որովհետև միտինգում նրանք խորհուրդ էին տալիս բանուորներին զինվել, գնդակ արձակել ոստիկանութեան վրա և Դուբլինում կազմել ժամանակաւոր կառավարութիւն։ Լրագիրների ասելով, կալանաւորվածները զարմանում էին, թէ ինչու իրանց դէմ այդպիսի միջոցներ են ձեռք առնված, քանի որ սըր Էդուարդ Կէրզօնը, որ առաջարկում էր ժամանակաւոր կառավարութիւն կազմել Բէլֆաստում, նոյնպէս և ուրիշ ունիօնիստներ հալածանքի չեն ենթարկվում։

Լօնդօն.—Լօսսիմաուտում, Էլգինի մօտիկ Շոտլանդիայում, գօլֆ խաղալու միջոցին Ասկվիտի վրա յարձակվեցին 2 սուֆրաժիստուհիներ, բոթբոթեցին, գլխարկը նետեցին գլխից։ Սուֆրաժիստուհիներին կալանաւորեցին և ամբոխը սուլոցի ենթարկեց նրանց։ Լըսվեցին նոյնիսկ բացականչութիւններ՝ «Ծովը ձգեցէք դրանց»։

Վերակրուց.—Հաստատւում է, որ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԹԵՄ. ԴՊՐՈՑԻ 75-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

III

Կաթողիկոսական այս երկրորդ կոնդակը կարդալուց յետոյ, Բաբգէն վարդապետը խօսեց Բաղդասար Արզումանեանի կատարած բարեգործութեան մասին, մի բարեգործութիւն, որ ապահովում է թեմ. դպրոցի գոյութիւնը երկար տարիների համար, և ապա կարդաց միւս նուէրների ցուցակը, 118,000 րուբլի (որ տպվեց «Մշակի» երէկվայ համարում)։

Երգեցիկ խումբը Դէմուրեանի ղեկավարութեամբ երգեց 75-ամեակի առիթով յօրինված մի կանտատա (խօսք ուսուցիչ Գ. Ղուլիքեխեանի), որ ընդունվեց հասարակութիւնից բուռն ծափահարութիւններով։

Նորից ամբիոն բարձրացաւ Զաւէն վարդապետը և արտասանեց երախտագիտական խօսք առ Թագաւոր Կայսրն, առ Ռուսաստանը, որի հովանու ներքոյ հայ ժողովուրդը կարողացաւ զարգանալ տնտեսապէս և կուլտուրապէս, օրհնեց Նրան, Կայսերական Ընտանիքը, մաղթելով երկար կեանք և երջանկութիւն։

Օրկէստրը նուագեց երեք անգամ ռուսաց ազգային հիմնը՝ «Տէր պահեա զԿայսրն», որ ընդունվեց հանդիսականների բուռն և ջերմ ծափահարութիւններով և «ուռաներով»։

Գոհաբանական խօսք ուղղեց Զաւէն վարդապետը նաև Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին և Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվին, որոնց հովանաւորութեամբ և աջակցութեամբ իրագործվեց յօբելեանը և դպրոցի ապահովութեան ֆօնդը։ Երգվեց «Տէր կեցո» օրհներգը և նուագեց երաժշտութիւնը։

Բարեգործ Բ. Արզումանեանի ներկայացուցիչ, թեմ. դպրոցի նախկին սան՝ Մելքիսեդեկ Տէր-Յակոբեան, որ ըստ ամենայնի աջակից է եղել և դրդել իր քեռուն՝ կատարելու այդ բարեգործութիւնը, խօսեց մի գեղեցիկ ճառ, որի հիման վրա կարելի է ենթադրել, թէ Արզումանեանի բարեգործութիւնը վերջինը չէ լինելու։ Հասարակութիւնը կեցցէներով ողջունեց Բ. Արզումանեանին և նրա ներկայացուցչին։

Դրանից յետոյ հոգաբարձութեան անդամ Անդրէաս բէկ Տէր-Յարութիւնեան կարդաց թեմ. դպրոցի տնտեսական վիճակի համառօտ տեղեկագիրը։ Դպրոցը, երբ 1878 թ. հիմնվել է, կոչվում է եղել «հոգևոր ճեմարանը» և նրա մէջ սովորում են եղել միայն հոգևորականների զաւակները, բայց յետոյ, միտրոպոլիտ Բաղդասարի միջնորդութեամբ, Էջմիածնի սինօդը թոյլ է տուել ընդունել և աշխարհականների երեխաներին։ Մինչև 1860 թիւը թեմ. դպրոցը կառավարվելիս է եղել հոգևորականութեան (առաջնորդների, կօնսիստորիայի) ձեռքով, բայց 1860 թ. Մատթէոս Ա. կաթողիկոսը կոնդակով հաստատում է ժողովրդական հոգաբարձութիւն, ուստի և կրթական-դաստիարակչական գործը ստանում է բոլորովին այլ բնաւորութիւն։

1880—85 թ. նա ունէր երեք պատրաստական և 4 հիմնական դասարաններ, այնուհետև հետզհետէ բացվում են հետևեալ դասարանները, այնպէս որ այժմ ունի 6 հիմնական դասարան։

Դպրոցի նախահաշիւը զանազան տարիներում եղել է այս ձևով.

1860 թ.—447 ր., 1861 թ.—7560 ր., 1870 թ.—4984 ր., 1880 թ.—17,931 ր., 1890 թ.—10,987 ր., 1900 թ.—17,707 ր., 1910 թ.—17,285 ր., 1911—1912 թ.—22,694 ր.։ Բայց եկամուտ այս վերջին տարին ունեցել է 18,000 ր., այնպէս որ դեֆիցիտ եղել է 4000 ր.։

Այժմ, շնորհիւ նոր եղած նուէրների, դըպրոցի բիւջէտը կարելի է հասցնել մինչև 30—35,000 ր.։

Տնտեսական տեղեկագրից յետոյ տեսչի պաշտօնակատար Իսահակ Տէր-Ղազարեան կարդաց ուսումնական մասի տեղեկագիրը, յայտնելով որ մինչև 1860 թ. և նոյնիսկ յետոյ չեն մնացել տեղեկութիւններ, որպէսզի կարելի լինի մի ընդհանուր տեսութիւն անել, բայց մօտաւորապէս կարելի է ասել, որ ուսուցիչների թիւը եղել է մինչև 200, որ իբրև ուսուցիչ և տեսուչ ծառայել են դպրոցում գրեթէ բոլոր հայ նշանաւոր մանկավարժները և հայկական գործիչները, որ դպրոցի լիակատար դասընթացքը աւարտողների թիւը մի քանի հարիւր է, դըպրոցում ուսումն ստացած և կեանքի մէջ ուսման պաշարով մտածների թիւը մի քանի հազար է։ Աշակերտների թիւը երբեմն հասել է 600-ի. այժմ այդ թիւը 240 է։

Մի խմբական երգից յետոյ, դպրոցի նախկին տեսուչ Հ. Առաքելեանը, հոգաբարձութեան և յօբել. յանձնաժ. հրաւէրով, կատարեց մի ատենախօսութիւն, որ առաջ ենք բերում։

***

Տիկիններ և պարոններ,

Յարգելի հանդիսականներ.

Յօբել. յանձնաժողովի հրաւէրով ինձ վրա է ընկել պատիւը արտասանելու այն բանախօսութիւնը, որ, սովորաբար, կրթական և քաղաքական մեծ հանդէսների և կաճառների ժամանակ կատարվում է իբրև ակադեմիական ճառ։

Ես յաւակնութիւն չունեմ արտասանել այստեղ ակադեմիական ճառ, այլ, մանաւանդ լինելով անպատրաստից, օգտվելով առիթից կը կամենայի բնորոշել այսօրվայ հայ ժողովրդական-եկեղեցական կամ, աւելի լաւ է ասել, այսօրվայ ազգային-եկեղեցականքաղաքակրթական մեծ տօնը «միութիւն դպրոցի և եկեղեցու», «միութիւն հայ ժողովրդի մտաւոր և բարոյական-հոգևոր կեանքի» բառերով և խօսել մայրենի-ազգային դպրոցի նշանակութեան մասին։

Մի գաղափար, մի սկզբունք կարմիր գծի նման անցնում է հայ ազգի պատմութեան միջով ամբողջ 20 դար, սկսեալ քրիստոնէութեան Հայաստան մուտք գործելու օրից, այն է սերտ, անքակտելի և անբաժանելի միութիւնը, շաղկապը հայոց եկեղեցու և դպրոցի միջև, ժողովրդի և եկեղեցու ներկայացուցիչների միջև։ Եւ այդ կարմիր գիծը նկատվում է ոչ թէ միայն այն ժամանակ, երբ հայ ազգը կորցրել էր իր քաղաքական անկախութիւնը, այլ և այն ժամանակ, երբ նա ունէր պետական կեանք, թագաւորական և ազգային-աշխարհական նոյն իսկ հզօր իշխանութիւն. այդ ժամանակ ևս ազգի մտաւոր, բարոյական հոգևոր զարգացման գործը կենտրոնացած էր եկեղեցու մէջ, և նա էր հայ ժողովրդի մտաւոր-բարոյական-հոգևոր կեանքի ղեկավարը։ Ինչ՞ու այդպէս պատահեց։ Որովհետև հայոց եկեղեցին հէնց սկզբից հետամուտ եղաւ դառնալ խորապէս ազգային և ժողովրդական դեմօկրատիական հաստատութիւն, գործել հայ ժողովրդի համար և ժողովրդի միջոցով. նա գլուխ կանգնեց ազգային ոչ միայն հոգևոր, այլ և բարոյական-մտաւոր-քաղաքակրթական վերածնութեան և զարգացման։ Նա ստեղծեց հայ գիրը, ստեղծեց դրանով հայ ոսկեդարեան և կլասիկ գրականութիւնը. նա մտցրեց իր վանքերում դպրոցներ, մշակեց վանքերի մէջ ոչ միայն աստուածաբանական, այլ և աշխարհիկ գիտութիւններ, մշակեց բանաստեղծութիւնը, գեղարուեստը — նկարչութիւն, երաժշտութիւն—թարգմանեց վանքերի մէջ իր վարդապետների ձեռքով հունական, յունական, արաբական փիլիսոփայական, գիտական, գեղարուեստական երկեր։ Եւ հայ ցեղի ստեղծագործական տաղանդը, նոյնիսկ հանճարը անընդհատ, երկար դարերի ընթացքում, արտափայլեց, ցոլացաւ եկեղեցու մէջ։ Դրա ապացոյցը՝ այն նշանաւոր վարդապետների փայլուն պլէադն է, որ տալիս է մեզ պատմութիւնը—Մեծն Ներսէս, Սահակ, Մեսրոպ, Ագաթանգեղոս, Խորենացի, Եղիշէ, Ղազար-Փարպեցի, Կորիւն, Եզնիկ, Դաւիթ Անյաղթ, Յովհաննէս պատմագիր, Ներսէս Շնորհալի, Լաստիվերտցի, Կիրակոս Գանձակեցի, Ասողիկ, Անանիա Շիրակեցի, Յովհաննէս Երզնկացի, Ներսէս Շնորհալի, Ներսէս Լամբրոնացի, Գրիգոր Տաթևացի, Սմբատ, Հէթում, Առաքել Դավրիժեցի, Խաչատուր Ջուղայեցի, և այլն և այլն, իսկ աւելի նորագոյն ժամանակներում՝ Եսայի կաթողիկոս, Սիմէոն կաթողիկոս, Յովսէփ Արղութեան, Ներսէս Աշտարակեցի, Գաբրիէլ Այվազովսկի, Խրիմեան, Նարպէյ, Արիստակէս Սեդրակեան, Շահխաթունի, Սարգիս Ջալալեան, Խորէն Ստեփանէ և այլն և այլն։ Ես յիշատակում եմ ինչքան այժմ միտս է գալիս և պատահաբար, ոչ ժամանակագրական կարգով, մոռանալով, ի հարկէ, շատերին։ Սրանք ամենքը եկեղեցու ներկայացուցիչներ են եղել, բայց և միաժամանակ գիտութեան, պատմութեան, գրականութեան, բանաստեղծութեան, գեղարուեստի ներկայացուցիչներ, որոնց ամէն մէկը փառք և պատիւ կը բերէր նոյնիսկ եւրոպական քաղաքակիրթ ազգերին, եթէ եւրոպացիներ ծնված լինէին։

Նոյն իսկ այն ժամանակ, երբ խաւարը մեր ամբողջ աշխարհում համատարած էր, դարձեալ վանքերն էին, ուր առկայծում էին գիտութեան և լոյսի ճրագները։ Դարձեալ եկեղեցին և եկեղեցականներն էին, որ հիմնեցին հայ տպագրութիւնը, այնպէս որ գիր և տպագրութիւն, մեր ազգային քաղաքակրթութեան այդ երկու կարեւորագոյն ֆակտօրները, որոնց փառաւոր 1500-ամեակի և 400-ամեակի նախատօնակը կատարեցինք անցեալ տարի և աւելի մեծ շքով պէտք է կատարենք տօնախմբութիւնը այս տարի հոկտեմբերին, մենք պարտական ենք եկեղեցուն։ Եւ ոչ միայն այդ, այլ և ազգային քաղաքական վերածնութեան կամ հայ ժողովրդի պարսկական և թիւրքական լծից ազատվելու ծրագրի յղացման և ջանքերի մէջ աչքի ընկնող դեր են կատարել ժողովրդի հետ միասին հայ եկեղեցու ներկայացուցիչները. յիշենք Էջմիածնի Յակոբ Ջուղայեցի, Գանձասարի Եսայի և Ներսէս կաթողիկոսները, Մինաս վարդապետը, Յովսէփ Արղութեան և Ներսէս Աշտարակեցի կաթողիկոսները։

Ես չեմ մոռանում, ի հարկէ, և հայ եկեղեցականութեան թերի, բացասական կողմերը. եղել են շատ յետադէմ, խաւարամիտ, ագէտ և վնասակար հոգևորականներ, բայց, ընդհանուր առմամբ, հայոց մէջ եկեղեցին, իբրև ամբողջութիւն և հաստատութիւն, եղել է առաջադէմ, ժողովրդապետական և խաղացել է քաղաքակրթական մեծ դեր։

Թուէրտան տրամադիր է ընդունելու Վիլսօնի պայմանները։

—

Գրօզնա.—Երեկոյեան գործադուլ արին բոլոր հանքերի բանուորները. Նաւթարդիւնաբերողները ընդառաջում են նրանց, համարեա, բոլոր փոքր ի շատէ հիմնաւոր պահանջներին, աւելացնելով աշխատանքի վարձը 25°/₀ և բարելաւելով բանուորների կեանքը։

—

Գրօզնի.—Նաւթահանքերի բանուորները առաջադրել են մի շարք տնտեսական պահանջներ, որոնք քննվում են նաւթարդիւնաբերողների կողմից։ Աշխատանքները հանքերում շարունակվում են։

—

Սէվաստոպօլ.—Երեկոյեան Պետերբուրգ է ուղարկվում օգոստոսի 13-ին Ալուպկայում վախճանված Թէհրանի ընդհանուր հիւպատոս Պօխիտօնօվի մարմինը։

—

Նիժնի-Նօվգորոդ.—Տօնավաճառի գլխաւոր դահլիճում մինիստրների խորհրդի նախագահի ներկայութեամբ արտակարգ նիստ տեղի ունեցաւ տօնավաճառի կոմիտէտի լիազօների, բանկերի տեսուչների, նաւատէրերի և բօրսային կոմիտէտի անդամների մասնակցութեամբ։ Ժողովը բացեց տօնավաճառի կոմիտէտի նախագահը։ Ասելով որ տօնավաճառի առեւտրականութիւնը ողջունում է ստատս-սէկրետար Կօկօվցեվի գալուստը համառուսական հանդէսին, որպէս նշան կառավարութեան առանձին յարգանքի դէպի նա, նախագահը տուեց մանրամասն տեղեկութիւն տօնավաճառի դրութեան մասին և արտայայտեց մի շարք ցանկութիւններ և ի միջի այլոց ասաց. «Վառելիքի բոլոր տեսակների չափազանց թանգանալը լուրջ երկիւղ է պատճառում ամենքին, ծանր դրութեան մէջ դնելով ոչ միայն արդիւնաբերութեան բոլոր տեսակները, այլ և ամբողջ ազգաբնակութիւնը։ Երկիւղը սաստկանում է առաւել ևս նրանով, որ նաւթի և քարածուխի արդիւնաբերութիւնը կենտրոնացած է քիչ մարդկանց ձեռքում, որոնք եթէ սինդիկատ չեն կազմում, գոնէ աչռելի սինդիկատի բոլոր նշաններն ունեն։ Մենք թախանձագին խնդրում ենք ամենաեռանդուն և անյետաձգելի միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի ապահովվի վառելիքի նորմալ արժէքը, խնդրում ենք Ձերդ Բարձրութիւնից նոյեմբերի 17-ի խոստացված հիմունքներով բարենորոգումները ի կատար ածել և շուտով փոխել գեմստվային հաստատութիւնների վերաբերեալ ներկայումս եղած կանօնները»։ Իր ճառի վերջում կոմիտէտի նախագահը առեւտրականութեան անունից խնդրեց ստատս-սէկրետար Կօկօվցեվին խնդրել բբրև շնորհ թոյլ տալու տօնավաճառի 100-ամեայ յոբելեանի տարեդարձին 1907 թւին Նիժեգօրոդեան տօնավաճառում համառուսական ցուցահանդէս կազմակերպելու, որպէսզի Ռուսաստանի բոլոր բաները հաւաքվեն այդ համառուսական հանդէսում, բոլորը, ինչ որ ստեղծել է ռուսական արդիւնաբերութիւնը ռուս մեծ ժողովրդի ինտենսիվ աշխատանքով։

Ապա ճառ է արտասանել ստատս-սէկրետար Կօկօվցեվը։

—

Նիժնի-Նօվգորոդ.—Ստատս-սէկրետար Կօկօվցեվը երեկոյեան ժամը 10 ին և 40 րոպէին մեկնեց գնացքով Մօսկվա։

—

Սուխում.—Այրվեց համարեա ամբողջ շուկան։ Վնասները հասնում են մօտ 300,000 ռուբլու։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

IV

Շուտով պէտք հրաւիրվի մէջլիսը՝ պարլամենտը... Այդ մասին արդէն յայտարարութիւններ են եղել, բայց ժողովուրդը ոչ միայն չէ հետաքրքրվում, այլ՝ սոսկում է. նա համոզված է, որ այնտեղ հաւաքվելու են՝ կալուածատէրերն ու հաջիները, մօլլաներն ու ամբարդարները և ժողովրդին ծանրաբեռնելու են նորանոր հարկերով, ցորենի արժէքը բարձրացնելու և հայրենիքը ծախելու... «Մօլլա և պարլամենտարիզմ—դավա՝ համամ», ասում է պարսիկ գեղջուկը և գլուխը շարժում...

V

Ղազվինում վերջին օրերս պատերին կպցված է եղել մի թռուցիկ՝ ժողովրդի կողմից, որը թւելով տեղական նահանգապետի շահամոլական ընթացքը, ի միջի այլոց ասում է. «Ներկայ նահանգապետը աւերեց երկիրը, ժողովրդի տունը քանդեց, միացաւ ցորենի ամբարատէրերի հետ, կաշառվեց հացթուխներից և հացի գինը տասնապատկեց, արհեստական սով ստեղծեց և հացաբաշխերին սովամահ արեց. և երբ դիմում են նրան, նա ժողովրդին սարսափահար անելու համար՝ բաւականանում է ասել. «Ամեն ինչ ինքն անում է ռուսաց հիւպատոսի հրամանով»... Պէտք է ասած, որ պարսիկ ընչաքաղց և շահամոլ նահանգապետները այժմ ծայրայեղ կերպով շահագործում են ռուսական հիւպատոսարանների անունները և այս բանին քիչ չեն նպաստում հիւպատոսարանների պարսիկ ծառայողներից ոմանք, որոնք մօտ յարաբերութիւն ունեն նահանգապետների հետ և շահակից են նրանց, որով պարսիկ ժողովուրդը սարսափած՝ լռում է, սակայն ի ներքուստ անխրատելի կերպով լցվում ատելութեամբ դէպի Ռուսաստանը։

Ղազվինի նորընտիր հիւպատոսը, որ մի լուրջ երիտասարդի տպաւորութիւն է թողնում, իմանալով այդ ժողովրդական թռուցիկի բովանդակութիւնը, յայտնել է, թէ ինքն առանց այդ էլ որոշել էր լուրջ ուշադրութիւն դարձնել արհեստականապէս ցորենի արժէքը բարձրացնելու վրա և պարտ ու պատշաճը տնօրինել։ Ժողովուրդը անհամբեր սպասում է։

VI

Գանք Պարսկաստանի ազգային հարցերին։ Պարսկաստանը առաջնորդ չունի. հականակ «ազգայնիչների» ազատամտական հովերին, առաջնորդի ընտրութիւնը թողնվեց Վեհափառին։ Բուն պարսկահայը ցանկանում է Գարեգին կամ Բենիկ վարդապետներից մէկն ու մէկին։ Թող ազգայնիչներն ինչ ուզում են՝ յերիւրեն...

Ղազվինում դպրոցական տարին վերջացաւ շատ խայտառակ կերպով. ուսուցիչները մնացել էին քաղցած ու ծարաւ, պարտքերի մէջ թաղված. ճարահատեալ բողոքեցին հիւպատոսին, որը բանտարկեց հիւպատոսարանում հոգաբարձուներին՝ մինչև երաշխաւորութիւն ստացաւ մի շաբաթում վճարելու։ Ուսուցիչները հեռացան։ Բայց կան «բարեմիտ» հայեր, որոնք կարծում են, թէ կարելի է հաճոյանալ ռուսական կօլօնիային, եթէ իրանց աջողեն հայերին համոզել, որ ազգային դպրոցը դնեն ռուսաց դպրոցի տրամադրութեան տակ... Եւ այդ գառնազգեստ գայլերը դեռ յանդգնում են իրանց հայ անուանելու և մանուկ սերնդի կրթութեան նախանձախնդիր։ Գայլերին ցանկալի մառախլապատ օրերն էլ կանցնե՜ն...

Մար

Ենգէլի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

—

Այսօր հողին է յանձնվում ամսիս 13-ին վախճանված հայ մանկավարժ, բանաստեղծ-թարգմանիչ Գէորգ Բարխուդարեանի մարմինը։ Գէորգ Բարխուդարեան՝ իբրև մանկավարժ, իբրև գրող և եւրոպական կլասիք արտադրութիւնների թարգմանիչ՝ իր պատուաւոր տեղն է գրաւել մեր քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ։

Նա ծնվել է Թիֆլիսում 1835 թւին, ուրեմն նա մեռաւ 78 տարեկան։ Մեզանից շատերը վերջին անգամ նրան տեսան մի քանի ամիս առաջ Տ. Նազարեանի Գրական-Գեղագիտական Սալօնում, երբ նա հրաւիրվել էր նախագահելու գրական երեկոյթներից մէկին։ Այդ օր արդէն ամենքը զգացին և տեսան, որ նա գերեզման իջնելու վրա է։ Հաւաքված հանդիսականները համակրութեամբ և ջերմագին ողջունեցին այդ օրը պատուաւոր հայ գործչին, որ սաստիկ յուզվեց իրան արված համակրական ցոյցից։

Նրա ընկերակից և ժամանակակից գործիչները՝ Ս. Շահազիզ, Պ. Պռօշեան, Մելքիսեդէկ Մուրադեան, Ղ. Աղայեան, Պ. Սիմէօնեան, Ս.. Յովհաննիսեան, Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան, Մակար կաթողիկոս, Գ. Սունդուկեան, Ջ. Գրիգորեան և այլք վաղուց անցել են յաւիտենականութեան գիրկը։ Կարելի է ասել, որ Գէորգ Բարխուդարեանն իր ժամանակի գործիչների խմբի վերջին վետերանն էր և նրանով փակվում է այդ սերունդը, որի գործունէութիւնը խոր կնիք է դրոշմել մեր ազգային կեանքի վրա։

Իր սկզբնական կրթութիւնը Գէորգ Բարխուդարեան ստացել է քաղաքիս գաւառական դպրոցում և ապա մտել է ազնուականների կամ այժմեան առաջին գիմնազիան, ուր սովորեցնում էին և հայերէն, և ուր նա ծանօթանում է ռուսաց բանաստեղծների՝ Պուշկինի և Լէրմօնտովի արտադրութիւնների հետ և նրանց ազդեցութեան ներքոյ սկսում է ոտանաւորներ գրել *)։ Սակայն նա գիմնազիան չէ աւարտում և 1851 թ. սեպտեմբերին գնում է Դօրպատ, ուր, պատրաստվելով, սովորելով գերմաներէնը և գիմնազիական քննութիւն տալով՝ մտնում է այդտեղի համալսարանը, իբրև ուսանող, և միայն աչքերի հիւանդութիւնը ստիպում է նրան թողնել համալսարանը և վերադառնալ Թիֆլիս 1853 թ.։ Թիֆլիսում նա պատրաստվում է և ուսուցչական ցենզ ձեռք բերելով 1855 թ. նշանակվում է Հին-Նախիջևանի պետական գաւառական դպրոցի ուսուցիչ. այդտեղ նա մնում է մինչև 1863 թ. և ապա նշանակվում է Թիֆլիսի գիմնազիայի վերակացու, իսկ 1866 թ. Դուշէթի դպրոցի տեսուչ։ Պետական ծառայութիւնը վերջնականապէս թողնում է 1868 թ. և այնուհետև նւիրում է իրան ազգային դպրոցական և գրական գործունէութեան։

Երբ 1869 թ. այն ժամանակվայ Թիֆլիսի առաջնորդ Մակար արքեպիսկոպոսի և մի խումբ հայ ինտելիգենտների ջանքերով բացվում է Գայիանեան օրիորդական դպրոցը, Գ. Բարխուդարեան հրաւիրվում է ռուսաց լեզուի ուսուցիչ։ Բայց շուտով թողնում է այդ պաշտօնը և գնում է Վերին-Ագուլիս, այդտեղի հայոց դպրոցի տեսուչի և ուսուցչի պաշտօնով։ Այնուհետև 1871 թ. նա կարգվում է Ախալցխայի Կարապետեան և Եղիսաբէթեան հայոց դպրոցների տեսուչ և մնում է այդ պաշտօնում մինչև 1876 թ., երբ հրաւիրվում է Ներսիսեան դպրոցում ռուսաց լեզուի, ռուսաց պատմութեան և աշխարհագրութեան ուսուցչի պաշտօնով։ Դրանից յետոյ 1870—1883 թ. վարում է Թիֆլիսի թեմի ծխական դպրոցների թեմական տեսչի պաշտօնը և մի քանի այլ անձանց հետ գլուխ է բերում Թիֆլիսում հայոց ուսուցչական առաջին ընդհանուր ժողովը 1882-ին, որպիսի ժողովը մեծ զարկ տուեց դպրոցական գործին, ապա առաջնորդ Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի հրաւէրով թողնում է թեմական տեսչի պաշտօնը և ստանձնում Ներսիսեան դպրոցում ուսուցչի պաշտօն, աւանդելով իր նախկին առարկաները։ Դրա հետ միասին նա վարում է և Թիֆլիսի քաղաքային տարրական դպրոցների տեսչի պաշտօնը։

Այդ միջոցներին Ս. Յովհաննիսեան հիմնում է Թիֆլիսում «Փորձ» գրական քառամսեայ հանդէսը, ուր Գ. Բարխուդարեան զետեղում է իր թարգմանութիւնները՝ Շիլլէրից, Լէսսինգից, Գեօթէից, թարգմանութիւններ, որոնք անուն և հռչակ ձեռք բերին նրա համար։ Հետզհետէ տպվեցին «Ֆաուստ», «Աւազակները», «Օրլէանի կոյսը», «Նաթան իմաստուն» և այլն։

Ինսունական թւականներից սկսած նա սկսում է վարել առանձնակեաց կեանք և հետզհետէ քաշվում է ասպարէզից, ստանալով Ներսիսեան դպրոցից կենսաթոշակ և զբաղվելով գրական, թարգմանական աշխատութիւններով, գլխաւորապէս գերմանական հեղինակներից։

Հայ գրականութիւնը, անշուշտ, պատուաւոր տեղ կը յատկացնէ Գ. Բարխուդարեանին իր պատմութեան մէջ, իսկ հայ դպրոցը երախտագիտութեամբ կը յիշէ նրա անունը։

Հանգիստ վաստակաւոր և քրտնաջան գործչի և գրողի ոսկորներին։ Հ. Ա.

—

Օգոստոսի 17-ին Մանգլիսից ստացանք հետևեալ հեռագիրը. «Դառնապէս ողբում ենք մեր գրականութիւնը հարստացնող, բարի ուսուցիչ և հասարակական անդաստանի գործիչ Գէորգ Բարխուդարեանի կորուստը։ Ծանր է բաժանվել 60-ական թւականների մոհեկաններից մէկից։ Թառաբէքեան, Թէրզեան»։

*) Տեղեկութիւնները քաղում ենք՝ «Հօրիզոնի» № 183-ից։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը Աստուածածնի Վերափոխման Մեռելոցի տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի չորեքշաբթի, օգոստոսի 21-ին։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Մեսրոպ եպիսկոպոս, Կաթողիկոսի հրամանի համաձայն, հաղորդել է թէ Հ. Առաքելեանի նախագահութեամբ կազմված յոբելեանական մասնաժողովին և թէ իր նախագահութեամբ վերջերս ընտրված յօբել. յանձնաժողովին Կաթողիկոսի տնօրէնութիւնը։ Այդ տնօրէնութեամբ երկու յանձնաժողովներն էլ հրաւիրվում են գործել առանձին-առանձին և ժողովարարութիւն անել իրանց շրջաններում միայն յօգուտ դպրոցական ֆօնդի։ Հետևաբար, գրական ֆօնդի մասին յարուցած միջնորդութիւնը առ այժմ թողնված է անհետևանք։ Մեզ թւում է, որ այժմ, երբ խնդիրը վերջնականապէս լուծվել է, երկու մարմիններն էլ կարող են միանալ և աշխատել յօգուտ դպրոցական ֆօնդի։ Եւ Մեսրոպ եպիսկոպոսի վրա բարոյական պարտք կայ ուղղել այժմ իր գործած սխալը և կատարել իր թեմում գոնէ մի մասը այն գործի, որ կատարեց Զաւէն վարդապետը իր թեմում։

◆ Քաղաքային Զուբալովի անուան եբեխաների հիւանդանոցի գոյքը ստացված է արդէն և հիւանդանոցի բացումը տեղի կունենայ առաջիկայ սեպտեմբերին։

◆ Քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը մի քանի օրով գնացել է Մանգլիս։

◆ Օգոստոսի 22-ին նշանակված է դումայի արտակարգ նիստը՝ քննելու քաղաքային վարչութեան միջնորդութիւնը Կրուժօկի շէնքի վերաշինութեան համար բացի արդէն յատկացված 80,000 ռուբլուց էլի յատկացվելու է 30,000 ռուբլի։

◆ Այս տարի Թիֆլիսում սկարլատինան չէ դադարում նոյնիսկ ամառվայ ամիսներին։

◆ Թիֆլիսի ազնուականների աղջկայ գիմնազիայի կարգադրիչ մարմինը որոշել է առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից աւելացնել աշակերտների ուսման վարձը 10 ռուբլով։

◆ Քաղաքային ծննդաբերական ապաստարանի նոր շէնքի ներսի մասի պատրաստութեան աշխատանքները առաջ են գնում արագութեամբ։ Դրվում է վերամբարձ մեքենայ։ Ապաստարանը պատրաստ կը լինի այս տարվայ վերջին և այն ժամանակ էլ տեղի կունենայ բացումը։

◆ Սաուցաբանական համագումարի կազմակերպիչ բիւրօն դիմել է գինւորական տեսչութեանը և ռուսական Կարմիր Խաչի ընկերութեանը՝ խնդրելով ուղարկել համագումարին մասնակցելու իրանց ներկայացուցիչները։

◆ Թիֆլիսի աղանդաւորներ՝ Ս. Բէլօուսօվը, Պ. Կլեմենտևը, Պ. Պետրօվը և այլն ներկայացրել են Թիֆլիսի նահանգապետին ի հաստատութիւն «Անդրկովկասեան աղանդաւորների կուլտուրական կրթական ընկերութեան» կանօնադրութեան նախագիծը։

◆ Մանթաշեան առեւտրական դպրոցում վերաքննութիւնները սկսվում են օգոստոսի 19-ին, իսկ ընդունելութեան քննութիւնները՝ օգոստոսի 26-ին։ Ուսման վճարն է կիսամեակում 30 ռուբլի։

◆ Թիֆլիսի օրիորդաց 4-րդ գիմնազիայում փոխադրական քննութիւնները նշանակված են օգոստոսի 23-ին և 24-ին, ընդունելութեան քննութիւնները նախապատրաստական, I և IV դասարանները օգոստոսի 26-ին և 27-ին. Միացեալ դասարաններում ընդունելութիւն չի լինելու։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը յուլիսի 31-ից արած իր կարգադրութեամբ Իւրևևի մասնաւոր համալսարանական դասընթացների առաջին ընթացաւարտ ունկնդրուհիները, որոնք աւարտական վկայականներ են ստանում, թոյլատրվում են քննական յանձնաժողովներում քննութիւն տալու բժշկի կոչում ստանալու համար։

◆ Մեծ-Ղարաքիլիսայից մեզ գրում են հետևեալը. «Այսօր օգոստոսի 16-ին, Ալէք. Քալանթարի նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ այստեղի ամարային դասընթացքների ուսանողների քննութիւնը։ Դասընթացքների կառավարիչ Ա. Թամամշեան, մանկագէտ Ս. Մարգարեան և վարպետներ Լ. Զատաֆեան և Ա. Խօմեակօվ տալիս էին հարցեր, որոնց պատասխանում էին ունկնդիրները։ Քննութեանը ներկայ էր նաև տեղական հայ հոգևոր դպրոցի հոգաբարձութեան ներկայացուցիչը։ Քննութիւնը տուեց նպաստաւոր արդիւնք. նա պարզեց, որ ուսանողները իւրացրել են թէ գործնական հմտութիւններ և թէ տեսական գիտելիքներ կաթնատնտեսութիւնից և կենդանաբուծութիւնից։ Վերջում ուսանողները յատուկ ճառերով յայտնեցին իրանց շնորհակալութիւնը դասընթացքների կառավարիչներին և մատուցին ուղերձներ։ Ունկնդիրների թիւն է 32, որոնցից հինգը պատկանում էին կանացի սեռին։ Վերջիններս ցոյց տուին մեծ առաջադիմութիւն։ Քննութիւնից յետոյ ունկնդիրները ստացան վկայականներ դասընթացքների յաճախելուն համար»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Իւրեվ, 5 օգոստոսի

Միանգամայն չարթված սրտով հայրենիքից հեռանալով, ես կարծում էի, որ իմ «խղճուկ» հայրենակիցները մոռացին ինձ... Փոզով չէի կարող օգնել հայրենիքիս, որովհետև ինքս էլ չունէի։ Իսկ այն ինչ որ ես ունէի, այն պէտք չեկաւ նրան... Կարծում էի, թէ մի հատիկ հայ էլ չը կայ, որին զգալի լինէր իմ հեռանալս։ Բայց փորձը ցոյց տուեց, որ մի քանիսը կան. Շօւլավերիայից մի հայրենակից դիմած է եղել «Каспій»-ի մի հայ աշխատակցին իմ վերաբերմամբ, և ես միայն այժմ իմացայ։ Ուստի խնդրում եմ «Մշակի» խմբագրութեան թոյլ տալ յայտնել իմ հասցէն, որ է՝ Юрьевъ-Деритъ կամ Юрьевъ (Лифляндскій), Фабричная, 3. кв. 4 Седракъ Тараянцъ.

Ի դէպ մի հարց։ «Մշակի» մէջ կարդացի, որ տեղդ մի բժիշկ գտել է Ստեփաննոս Նազարեանցի 29 նամակները ու յանձնել է քաղաքային վարչութեան արխիվին... (??!) Ի՞նչ կօլէգիա է սա... Բժիշկը միթէ գաղափար անգամ չունի, օրինակ՝ Ազգագրական Ընկերութեան, հայկական թանգարանի, Նազարեան ֆօնդի, Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ., Հրատարակչական կամ Գրողների Ընկերութեան, կամ վերջապէս «Մշակի», «Հօրիզոնի», «Տարազի» ու այլոց մասին։ Ես չեմ հասկանում, թէ ինչ գործ ունի քաղաքային վարչութիւնը Նազարեանի նամակների հետ։

Սեդրակ Թառայեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ «Нов. Вр.»-ին հաղորդում են Բէլգրադից, որ խօլերան սաստիկ ծաւալ է ստանում Բալկաններում։ Լուրերի համաձայն, Պիրէյում պատահել են ժանտախտի մի քանի դէպքեր։

◆ «Рѣчь»-ի ասելով, Բօլգարիայի

Եւ նոյն իսկ 18-րդ և 19-րդ դարերում, երբ լուսաւորութիւնը սկսեց տարածվել, երբ աշխարհական տարրերը աւելի առաջադիմեցին, երբ կրօնի և եկեղեցու դերն ու նշանակութիւնը սկսեց թուլանալ, հայոց եկեղեցին դարձեալ հայ ժողովրդի կրթութեան գործի գլուխ կանգնեց, թէ իր դարաւոր պատմական աւանդական ուղղութեան շնորհիւ և թէ քաղաքական նոր պայմանների շնորհիւ, որոնք այնպէս աննպաստ դասաւորվեցին հայ ժողովրդի համար, որ նա ստիպված էր եկեղեցու հովանու ներքոյ թողնել ազգային կրթութեան գործը, նրա անկախութիւնը չը վտանգելու համար։

Ո՞վ ստեղծեց Ներսիսեան դպրոցը. Ներսէս արքեպիսկոպոսը։

Ո՞վ ստեղծեց Նոր-Նախիջևանի Մեսրոպեան դպրոցը. Յովսէփ Արղութեան արքեպիսկոպոսը։

Ո՞վ ստեղծեց Ղարաբաղի թեմ. դպրոցը, որի 75-ամեայ գոյութեան փառաւոր յոբելեանն ենք կատարում այսօր. Բաղդասար միտրոպոլիտը։

Ո՞վ ստեղծեց Թաւրիզի Արամեան դպրոցը. Սահակ եպ. Սաթունեանը։

Ո՞վ ստեղծեց մեր միակ բարձրագոյն կրթական հաստատութիւնը, ճեմարանը. Գէորգ կաթողիկոսը։ Եւ այլն և այլն։

Նոյն իսկ այսօր, երբ Ղարաբաղի այս միակ ազգային կրթական օջախը մարելու վտանգին էր ենթարկված, երբ երկիւղ կար, որ նա չէ կարողանալու այնպէս պլպլալ և լուսաւորել իր շուրջը, ինչպէս մի մեծ օջախ, մի վարդապետ էր, Զաւէն վարդապետը, որ իր կարգակից Բագրէն վարդապետի աջակցութեամբ ջանքեր և աշխատութիւններ գործ դրեց՝ ապահովել այս մեծ օջախը, որ նա զօրեղ ճառագայթներով լուսաւորի Ղարաբաղի խաւար հայ ժողովուրդը։

Հաստատելով այսպէս կապը հայ եկեղեցու և դպրոցի միջև, մեզ մնում է որոշել՝ թէ ինչ ուղղութիւն պէտք է ունենան, ինչ ծրագիր իրագործելու նպատակով պէտք է լինեն մեր թեմ. դպրոցները ընդհանրապէս և մասնաւորապէս այս թեմ. դպրոցը։

Տիկնայք և պարոնայք,

Ձեզ անյայտ չէ, որ մեր ազգի քաղաքական կեանքն այնպէս է դասաւորվել, որ մեր մատաղ սերնդի և երիտասարդութեան մեծագոյն մասը կրթվում է պետական դպրոցներում։ Պետական դպրոցները կարող են և հետամուտ են պատրաստել, կրթել միայն պետութեան համար օգտակար քաղաքացիներ, համապատասխան պետութեան կարիքներին։ Պետական դպրոցը չէ կարող բաւաբարութիւն տալ ազգային կեանքի պահանջներին, պահպանել այս և այն ազգութեան լեզուն, գրականութիւնը և ինքնուրոյն կուլտուրան։

Մենք ականատես ենք, թէ ինչպէս նոր սերունդը, ուսանող երիտասարդութիւնը խորթանում է իր մայրենի լեզուից, մոռանում է մայրենի բարբառը. մեր աչքի առաջ է կատարվում այդ, և, հաւանօրէն, մօտակայ ապագայ սերունդները բոլորովին կը մոռանան հայ լեզուն, որովհետև, կրկնում եմ, պետական դպրոցը միջոց և հնարաւորութիւն չէ տալիս ուսանող սերունդին ուսանել իր մայրենի լեզուն։ Մայրենի լեզուի, գրականութեան և ազգային ինքնուրոյն կուլտուրայի պահպանութիւնը, զարգացման ֆունկցիան, միսիան պէտք է և կարող է կատարել միայն ազգային, մայրենի դպրոցը, որի դերը մեր մէջ պէտք է կատարեն մեր թեմական, վիճակային և ծխական դպրոցները։

Եւ պէտք է ասել որ նրանք կատարել են։ Նրանք ոչ միայն տարածել են մաքուր հայերէնը, նպաստել են հայագիտութեան, հայ պատմութեան ուսումնասիրութեան, այլև, ինչու թագցնենք, մեր նոյնիսկ վերջին ժամանակների ազգային մեծ փոթորիկների ժամանակ, մանաւանդ Թիւրքիայում, գլխաւոր դերակատարները հանդիսացել են այդ դպրոցներում կրթված սաները և նրանք են արծարծել, պահպանել ազգային ինքնագիտակցութեան և պատասխանդրութեան զգացումները։

Ուրեմն մեր ամենքիս պարտականութիւնն է ըստ ամենայնի նպաստել այդ դպրոցների բարգաւաճման և տարածման։ Մինչև այսօր մենք թերացել ենք մեր այդ ազգային պարտականութեան մէջ. այժմ այդ գիտակցութիւնը սկսել է զարթնել, և ահա առաջինը դարաբաղցիներն են, որ ձեռնարկեցին կատարել իրանց պարտականութիւնը իրանց մայրենի դպրոցի վերաբերմամբ։ Եւ մի Բաղդասար Արզումանեան, որ երէկ յայտնի էր միայն առեւտրական աշխարհում, ուրեմն մի սահմանափակ շրջանում, այսօր ժողովրդական հռչակ է ստանում, որովհետև նա հասկացաւ այն տարրական ճշմարտութիւնը, որ մեր ունեւոր և հարուստ դասակարգը դեռ չէ կամենում ըմբռնել, թէ պէտք է հարուստը, ունեւորը, կապիտալիստը մասն և բաժին հանէ իր աշխատածից ժողովրդի համար, իսկ այդ նպատակն իրագործելու ամենայարմար ձևը՝ բարեգործութիւնն է, ժողովրդի, մասսայի տնտեսական, բարոյական և մտաւոր զարգացման գործին նպաստելն է, ազգային հաստատութիւնների պահպանութեան հոգսն է։

Սակայն դեռ ոչ բոլոր հարուստ ղարաբաղցիները կատարել են իրանց պարտականութիւնը. դեռ շատերը անկարեկից և անտարբեր են մնացել և անգիտութեան են մատնում այն ճշմարտութիւնը, թէ ժողովրդից ստացածից մի մասը պէտք է վերադարձնել ժողովրդին՝ բարեգործութեան ձևով։

Մաղթենք, որ երբ մենք, կամ մեզ փոխարինող սերունդը 25 տարուց յետոյ գայ այստեղ կատարելու մեր այս ազգային դպրոցի 100-ամեակը, նա կարողանայ վկայել՝ որ մեր բոլոր հարուստները կատարել են իրանց պարտականութիւնը։

Փայփայենք այժմ հայս համակրելի կրթական հաստատութիւնը, որի այսօրվայ փառաւոր 75-ամեայ յոբելեանը վկայ է, թէ ազգային ինքնագիտակցութիւնը մեր մէջ սկսել է արթնանալ։

Շնորհաւորում եմ իմ հայրենիքի այս մեծ կուլտուրական տօնը։

*
* *

Այս առենախօսութեամբ աւարտվեց հանդէսի առաջին մասը և սկսվեց երկրորդը։

(Կը շարունակվի)

Պետերբուրգի դեսպան Բօբչեվը շուտով յետ է կանչվելու իր պաշտօնից: Յետ կանչելու պատճառը համարվում է այն, որ Բօբչեվը իր ժամանակին չի տեղեկացրել Բուլղարիային Ռուսաստանի տրամադրութեան մասին, թէ ինչպիսի դիրք է բռնելու նա Թիւրքիայի հետ պատերազմը վերջացնելուց յետոյ դաշնակիցների միջև տարաձայնութիւն ծագելու դէպքում, և որի շնորհիւ Բուլղարիան սկսել է երկրորդ պատերազմը ու տուժել: Բօբչևի տեղ, խօսում են, որ նշանակվում է Րադկօ Դիմիտրիէվը:

◆ «Тифл. Лист.»-ին հեռագրում են Նիժնի-Նովգորոդից, որ օգոստոսի 16-ին մինիստրների խորհրդի նախագահ և ֆինանսների մինիստր Վ. Ն. Կօկօվցեվին ներկայացել է Թիֆլիսի բօրսայի կոմիտէտի նախագահ Արկ. Միլեանը և, իբրև նախագահ նորաբաց առևտրական բանկի, շնորհակալութիւն յայտնել յիշեալ բանկը բանալու թոյլտւութեան համար:

◆ «Рус. Сл.»-ի հաշւով, 20,000-ի չափ միջնակարգ կրթութիւն ստացած երիտասարդներ այս տարի զրկվում են բարձրագոյն դպրոցներ մտնելու հնարաւորութիւնից:

◆ Մինիստրների խորհրդի նախագահ Կօկօվցեվը, Նիժնի-Նովգորոդից վերադառնալուց յետոյ, մեկնելու է արձակուրդով Գերմանիա և Ֆրանսիա:

◆ Մի քանի բուլգարներ, «Веч. Почта»-ի խմբագիր Ծանկօվի հետ միասին, Ադրիանուպօլսում թաղնվել են հայ-կաթոլիկների դպրոցում և հրաժարվում են ճանաչել քաղաքի գրաւումը Թիւրքերի կողմից: Բ. Դուռը դիպլօմատիական կարգով միջնորդութիւն է յարուցել նրանց կալանաւորելու համար թոյլտւութիւն ստանալու:

◆ Ռազմասիրական տրամադրութիւնը Թիւրքիայում օր ըստ օրէ ուժեղանում է: Բ. Դուռը իր ասիական զօրքերը քաշում է ռուսական սահմանագլուխը, իսկ միւս կողմից էլ եւրոպական զօրքերը կենտրօնացնում է Թրակիայում: Ամեն կերպ աշխատում է ցոյց տալ, որ անտարբեր է դէպի Ռուսաստանի սպառնալիքները:

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՒԽՈՒ

հայոց երկդասեան դպրոցի համար հարկաւոր են միջնակարգ կրթութեամբ

ԵՐԿՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Մեկը 24 դասով ռուսաց լեզուի, ռուսաց [illegible] և [illegible] համար [illegible]; միւսը 22 դասով հայոց լեզուի, [illegible] համար.

Ցանկացողները [illegible] Нуха. Попечительству Армянскаго Училища.

(4.) 646. 3—2

Մանկական [illegible] **երգիչներ եւ երգչուհիներ:**

[illegible]

(4.) 652. 3—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ [illegible]

Բժիշ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնած 1880 թ.

[illegible]

«606»-ի եւ «914»-ի [illegible] 11—12 [illegible]

[illegible]

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—83

(ս. 8)

НОВОЕ СРЕДСТВО ДЛЯ БѢЛИЗНЫ ЛИЦА и РУКЪ Т-во С. И. ЧЕПЕЛЕВЕЦКІЙ съ С-ми Москва ПРОТИВЪ МОРЩИНЪ и ЗАГАРА КРЕМЪ ПРИНЦЕССЪ (М.311302) 2—1

ТОРГОВАЯ ШКОЛА Съ правами и

БУХГАЛТЕРСКІЕ КУРСЫ

ИВАНА ЗАХ. ТЕРЪ-СТЕПАНОВА

Пріемные и дополнит. экзамены 28, 31 августа.
Пріемъ ограниченъ (въ классѣ не болѣе 24 учен.).
Начало занятій въ школѣ 2 сент., а на курсахъ 16 сент.
Михайловскій пр. д. № 53.

(18,22,25,27,29,31. и. 1,3,5,7.) 10—1

Կիրակի, օգոստոսի 18-ին, իշխանութեան թոյլտւութեամբ

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՆԸ

Առաւօտեան ժամը 10-ին լինելու է

Տպարանական, վիմագրական եւ կազմարարական արհեստանոցների բանւորների

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Թիֆլիսի տպագրական գործի պրոֆէսիօնալ ընկերութեան համար նոր կանոնադրութիւն մշակելու և ընտրելու.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ.

Նախաձեռնողները խնդրում են բոլոր բանւորներին ներկայ լինել այդ ժողովին:

640. 3-3

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ ԻՍԿԱԿԱՆ **„ԱԻԱՆՍ"**

ՀՈՐԻԶՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ և ՆԱՒԱՅԻՆ

(Մօտակաճ եւ սարժական)

1912 թիւ պատէնտաւոր նոր մօդէլը մինչեւ 300 ուժի:

Ուժի մէկ միութեան համար մէկ ժամում ծախսվում է 5/8 ֆ. նաւթ:

Ջրաղացների սարք ու կարգ:

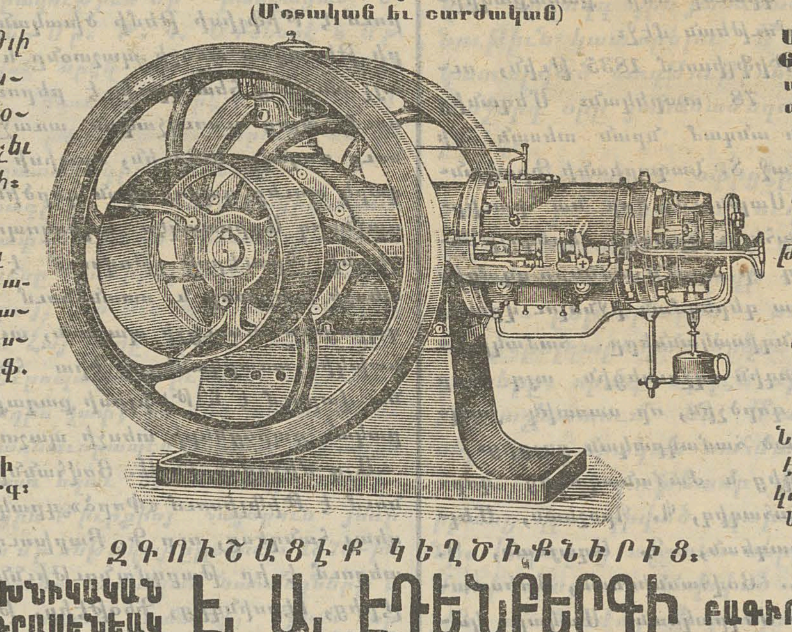

Արժանացել է 60 մեդալի եւ ամենաբարձր պարգեւների:

Ռուսիայում գործածութեան մէջ են 4200 «ԱԻԱՆՍ»:

Նաւօտների և էլեքտրական կայարանների ՍԱՐՔ ու ԿԱՐԳ:

ՁԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ.

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ **Է. Ա. ԷԴԵՆԲԵՐԳԻ** ԲԱԳՎՈՒՄ:

4. 522. 0—9

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ"
Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА
Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.".

Это средство уничтожаетъ совершенно въ нѣсколько дней застарѣлыя мозоли и бородавки съ корнемъ.

Главный складъ: Кавказское Т-во Торговли Аптекар. Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ

(4.) 177. 0—22

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Թիֆլիսի մի խումբ ուսուցիչների կազմած Հայոց լեզուի առաջին տարվայ

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

որն ամփոփում է իր մէջ՝

1) Ձեռագիր այբբենարան,
2) Ընթերցարան և
3) Արտագրութեան ձեռագիր պարզ օրինակներ:

Դասագրքի ամբողջ նիւթը նորութիւն է և զարդարված բազմաթիւ նկարներով:

Գինն է 25 կոպ.

Ծանապարհածախսով 30 կոպ., որ կարելի է ուղարկել պօստի մարկաներով: Գումարով գնողներին զեղչ:

Դիմել՝ բոլոր գրախանութներին: Պահեստը՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Новая Жизнь», Л. Карапетянцу.

հ. 4. 643. 6—3

Ախալցխայի Հայոց Կանանց Բարեգ. Ընկերութեան արհեստանոցի համար հարկաւոր է **մի վարժուհի** կար ու ձևի համար, որ ունենայ հմտութիւն սովորեցնելու և փորձառութիւն պատւէրներ (заказы) կատարելու մէջ: Ցանկացողները պայմանների համար կարող են դիմել հետևեալ հասցէով՝ Въ читальню армянскаго женскаго благотворительнаго общества въ Ахалцихѣ.

641. 3—3

Ղարաբաղի հայոց թեմի եկեղեցական-ծխական դպրոցների համար հարկաւոր է փորձված, մանկավարժական **տեսուչ.** խնդիրները պատճառութեամբ շահ վկայականների հետ ուղարկել հետևեալ հասցէով. Шуша. Архимандриту Завэну.

(16,18) 642. 2—2

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ

ծխական դպրոցների համար հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ եւ **ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐ**

հետևեալ առարկաների համար.
Հայոց և ռուսաց լեզուի, թւաբանութեան, հայրենագիտութեան, բնագիտութեան, երկրաչափական ձևագիտութեան, ռուսաց և ընդ. աշխարհագրութեան, ռուսաց, հայոց և ընդ. պատմութեան, քաղաք. ուսմունքի և առողջապահութեան—20 ռուբլի դասագնով:
Կրօնի, նկարչութեան, ձեռագործի, երգեցողութեան և ձայնագրութեան 16 ր. դասագնով:

Տեսչի պաշտօնակատար

16 դ., հոգաբարձական քարտուղարութեամբ 700 ր. ռոճիկով: Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել հոգաբարձութեան գրաւոր կամ հեռագրով մինչև ամսիս 25-ը հետևեալ հասցէով՝ Ахалкалаки, Попечительству Армянскихъ Приходскихъ Училищъ, հեռագրով՝ Ахалкалаки, Попечительству.

(4.հ.) 648. 3—2

ЛАМПЫ ВЕСТИНГАУЗЪ

БОЛЬШОЙ СКЛАДЪ ЭЛЕКТРИЧЕСКИХЪ МАШИНЪ и принадлежностей всякаго рода у Русскаго Электрическаго О-ва „ДИНАМО" электро-машино-строительные заводы въ Москвѣ. (Бывшіе Русск. Элек. О-ва ВЕСТИНГАУЗЪ).
Отдѣлъ перепродажи:
Москва, Мясницкая, 13.
Тел. Адресъ: «ОМАНИД».
Перепродавцамъ спеціальныя цѣны.

(П. 105883) 10—2

Ս. ԽԱՉ քաղաքի (Սեւաստօպօլի նահ.) ծխ. երկսեռ միդասեան դպ. համար հարկաւոր է

Վարժապետ կամ վարժուհի

24 դասով հայերէն, կրօն, երգեցողութիւն, վայելչագրութիւն, նկարչութիւն և գործավարութիւն. ռոճիկ 500 ր.: Ցանկացողները թող դիմեն հոգաբարձութեան՝ ուղարկելով պատշաճաւոր վկայականները:

4. հ. հ. 654. 3—1

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Գ. եւ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ

Նիկօլայեվսկայա, 36, Վօրօնցօվի արձանի մօտ: Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը:

613. 50—10

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ „ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ" ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ:

Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԵՐՋԵԱՆԻ
«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ» գիրքը:

Այս ձեռնարկով ամեն ոք կարող է սովորել հիպնօտիզմ, նրա պատմութիւնը և օրէնքը: Հիպնօտիզմի փորձառական չկոլաների թէօրիաները և զանազանութիւնները: Մարդկային մտքի երկսեռեակ բնոյթը կամ գիտակցական և ենթագիտակցական մտքի ֆունկցիաները: Ներշնչման եւ ինքնաներշնչման օրէնքները: Իլլիւզիա կամ հալլիւսինացիա: Կատալեպսի: Ցետ-Ֆալնօգական ներշնչումն: Հիպնօզական սէանսներ և ինչպէս տալ: Խորհրդի փոխանցումն կամ տելեպատիա: Մտաւոր պայծառատեսութիւն՝ արթուն կամ քնած դրութեան մէջ: Ինչպէս կառավարել երեխաներին ներշնչումով:

ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐԸ.—«Ես եմ»-ը մարդու մէջ կառավարելու ուժը: Անհատականութեան կարևորութիւնը: Գրական մտաւոր գործունէութիւն: Ինչպէս գործածել միտքը: Ենթագիտակցութիւն: Ցարատև փափաքի ուժը: Կենտրօնացման ուժը: Կամքի ուժը: Ենթագիտակցական հնարաւորութիւնները: Ներշնչման ուժը: Ինչպէս վարժեցնել ենթագիտակցութիւնը: Ինչպէս գործածել ամբողջ միտքը: Հաւատի ուժը: Ինչպէս կառուցանել մի զօրաւոր կամք: Ինչպէս ձեռք բերել աջողութիւն կեանքում և այլն:

Գրքի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար գիմել նամակով հետևեալ հասցէով.—Ռուսաստանից. Арутюнъ Шекерджянъ, 22 Гановская, Тифлисъ. Արտասահմանից. Haroutun Shekergian, 22 Ganovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.

(4.) 385. 25—13

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տելէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում: Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանօնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումը). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Պարապմունքները կատարվում են և գիշ-գիշ: Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը: Ծրագիրը և կանօնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում: Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և նրանց ընդունակութեան աչքի ընկնողներից: (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից):

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

(ե. հ. կ.) 556. 0—17

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ I-ԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

(XIV տարի)

Դասընթացքներում աւանդվում են իտալական կրկնակի սիստեմով հաշւապահութիւն համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. թղթակցութիւն, առևտր. իրաւունք, սղագրութիւն և ցանկացողներին սովորեցնում են գրող մեքենայի վրա:

Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 16-ից 1913 թ.:

Դասընթացքները տևելու են 6 ամսից ոչ պակաս: Պարապմունքները երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ: Վճարը 40 ր. ամբողջ դասընթացքի համար:

Խնդրագրերը՝ յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի՝ ընդունվում են դպրոցի դիւանատանը առ. ժ. 10—1-ը:

(կ.ե.հ.) 614. 12—7

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ո. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)

Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի հայոց եւ ռուսաց լեզւով և գան. հարցատ հրատար.:

Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով:

Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն:

Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել:

Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին:

Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ:

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.: Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը: Ծրագիրը և կանօնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար: Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար:

Կուրսերը առաջարկում են ցանկացողներին ունենալ իրանց առևտր. գործերի համար գործնակ. և տեսականապէս պատրաստված հաշւապահներ, օգնակ., կօնտր. և այլ առևտր. ծառայողներ դիմել կուրսերի հիմնադրին:

Կուրսերի ընթացաւարտների թիւը անցնում է 2000 հոգուց:

Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.

(կ. հ. ե.) 576. 0—12

Մեր պահեստի գեղարուեստ. բացիկների շրջանառութիւնը աւելի ընդարձակելու համար մենք ուղարկում ենք ձրիաբար մի սաս շէնդ ալբոմ գեղարուես. 300 հատ բացիկներով կամ թէ վճարում ենք ալբոմի փոխարէն,

ՏԱՍՆԵՒՀԻՆԳ ՌՈՒԲԼԻ ԿԱՆԽԻԿ ԴՐԱՄ

նրան, ով ուղիղ կերպով կը վճռէ ստորև բերված խնդիրը և կը պատուիրէ մեզ մօտ 25 հատից ոչ պակաս գեղարուեստ. բացիկներ՝ ուղարկելով 85 կ., կամ թէ վերադիր վճարով՝ 95 կ.:

? ?

4		
	5	
		6

Քառակուսի 9 վանդակներում 1—9 թւանշանները պէտք է դնել այնպէս, որ իւրաքանչիւր ուղիղ գծի (3 վանդակի) գումարը լինի 15, և որ այդ գումարը կրկնվի, ըստ կարելոյն, աւելի շատ անգամ: Խնդիրը լուծելու իրաւունքը պատկանում է նրան, ով մեզ մօտ պատուիրած և վճարած ունի 25 հատ բացիկների համար: Որովհետև իւրաքանչիւր անձ, ով ուղիղ կերպով վճռած ունի խնդիրը, ստանում է պրէմիա, հետևաբար՝ դիմում անելուց պէտք է յայտնել, թէ որ պրէմիան է ցանկանում—ալբոմը թէ դրամը.

Նոյնպէս և նամակի մէջ նշանակել, առանձին բարակ թղթի մի փոքրիկ կտորի վրա, ճշգրիտ հասցէն:

(Л. 12951) О-ВО «УНИВЕРСАЛЬ», ЛОДЗЬ С. 27. 10-9

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный